

כלכלה חקלאית

רמת הצריכה של שומן וחלבון בישראל

מאת שמואל אמיר, מינהל המחקר החקלאי

טבלה 1. צריכת שומן וחלבון בארצות נבחרות, גרמים לנפש ליום.

שומן		חלבון		
1980	1970	1980	1970	
111.5	104.3	92.2	91.5	ישראל
157.0	135.9	90.9	90.0	אוסטריה
180.4	163.4	103.3	95.1	בלגיה
51.7	49.1	59.0	60.5	ברזיל
175.8	155.2	104.7	89.3	דניה
64.6	48.9	81.0	70.3	מצרים
157.2	140.5	108.4	99.7	צרפת
144.3	136.2	93.0	86.9	גרמניה המערבית
146.2	109.0	108.6	97.5	יוון
139.4	121.6	105.4	97.1	איטליה
80.0	59.8	87.6	81.8	יפן
183.2	170.6	92.2	86.1	הולנד
127.9	98.8	96.8	84.8	ספרד
165.7	149.1	92.9	88.6	שווייץ
169.2	160.1	106.5	105.6	ארצות הברית
94.9	86.0	95.4	98.9	ברית המועצות
63.4	57.7	67.9	65.8	העולם

מתוך: אריה שסקין ומשה הדר, דרגת האספקה העצמית ומכנה צריכת המזון בישראל. הרשות לתכנון ופיתוח החקלאות, ההתיישבות והכפר, דצמבר 1984.

קראתי בעניין רב את מאמרו מעורר המחשבה של דן מס "ומה הלאה?", ב"השדה" מחודש פברואר 1985. דווקא לכן הצטערתי שהמחבר נכשל בכתבו "אני מדגיש את העובדה, שמדינת ישראל עומדת כמעט במקום הראשון ב'מצעד הזלילה' לתושב, ובעיקר חלבון נים ושומנים. הסיכסוד הפך לנוהג אנטי-בריאותי". לפנינו שלוש קביעות: הסיכסוד של המוצרים מרבה מאוד את הצריכה של חלבון ושומן. הצריכה המרובה מזיקה לבריאות התושבים, והצריכה של שומן וחלבון בישראל היא מן הגדולות בעולם. לפחות הקביעה השלישית אינה נכונה, וממילא בספק המסקנות שדן מס הסיק ממנה. הנה נתונים על צריכת שומן וחלבון בישראל בהשוואה לארצות אחרות (הנתונים לקוחים מפירוטום של ד"ר אריה שסקין ומשה הדר ומתבססים על נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לגבי ישראל ועל נתוני ארגון המזון הבין-לאומי FAO לגבי שאר ארצות העולם).

מנתונים אלה אפשר להוכיח, שישראל אמנם נמצאת הרבה מעל לממוצע בעולם בצריכת חלבון ושומן, אולם היא בשום פנים לא בראש "מצעד הזלילה". ביחס לחלבון, הצריכה בישראל רבה במידה ניכרת מזו שבארצות העניות, אולם דומה ואף פחותה במקצת מזו שברוב הארצות המפותחות. שונה הדבר לגבי צריכת השומן. בתחום זה הצריכה בישראל פחותה בהרבה מזו שבארצות המפותחות, ואף שיעור הגדלת צריכת השומנים בעשור האחרון קטן בישראל מאשר בארצות המפותחות.

מהטבלה נראה, כי צריכת החלבון דומה למדי ברוב הארצות המפותחות. הצריכה מועטה יותר בארצות העניות ביותר, שהן ממש על סף מינימום התצרוכת התזונתית לחלבון לאוכלוסיה (ברזיל וארצות דומות לה).

ההפרשים בין הארצות בצריכת השומן גדולים יותר, ומבטאים בין השאר גם את רמת החיים בארצות השונות (עם יוצאים מן הכלל — כרגיל — כגון יפן, שלה מסורת צריכה שונה מאוד משל ארצות אירופה, אך גם היא מתקרבת מהר לדגם האירופי: שיעור הגדלת

שינויים וסדרים חדשים בחקלאות סין

(המשך מעמוד קודם)

הכלכלית היא בעיקר על-ידי הגדלת כוח הקנייה של האיכרים ולא-דווקא בריכוז ההון והיזמה הכלכלית בידי המדינה. כדי להשיג מטרה זו מצאה המנהיגות של אז לנכון לפזר את הסמכויות הכלכליות במדינה, על-ידי הקמת ארגונים קולקטיביים אזוריים בצורת קומונות עממיות, והפקדת הסמכויות לניהול ולביצוע של הפעולות הכלכליות והחברתיות — בידיהן, תוך הנחה שהאיכרים חברי הקומונות יהיו השותפים והנושאים העיקריים באחריות הנהלתן. לדעת המנהיגים של עכשיו, מה שקרה הוא שהקומונות הפכו לזרועות ביורוקרטיות של המדינה ולמכשיר לריכוזיות מופרזת באזורי שליטתן, דבר שבלם ובלום את ההתפתחות והצמיחה.

בכל זאת, הכול מודים, בסין כמו גם מחוצה לה, שתכנית הקולקטיביזציה בדרך הקומונות שהפעיל מאז צה-טונג בשנת 1958 — תרמה רבות לקידום הכפר והחקלאות ולפיתוחם, והודות לה אפשר עכשיו

רמת הצריכה של שומן וחלבון בישראל

(המשך מעמוד 1749)

להכניס תיקונים ושינויים בארגון הייצור, באופן שיהיה יותר יעיל ופורה, וכתוצאה מכך להשיג רווחה כלכלית רבה יותר. צריך להדגיש, שלמרות המדיניות הסובלנית והפתיחות שמגלים כיום השלטונות ליזמה החפשית ולפעילות המשק הפרטי — מהווים הארגונים השיתופיים ובראשם הקואופרטיבים חוט השדרה של הכלכלה בכפר הסיני.

טעות תהיה לחשוב, שהמפנה החדש המסתמן במדיניות האגרארית בסין נושא עמו מגמה מוחלטת של ביטול הקואופרציה בכפר ורצון להשתית את החקלאות על המשק הפרטי בעל האופי הקפיטליסטי. אמנם הקומונות העממיות, בהתאם להצהרות הרשמיות של הממשלה, תפורקנה באופן הדרגתי; אך בד בבד משקיעים השלטונות מאמצים רבים בחיזוק ובפיתוח של המוסדות השיתופיים והקואופרטיבים במגזר הכפרי.

טבלה 2. צריכה לנפש של חלב ומוצריו בישראל ובעולם, בליטרים או בק"ג לשנה.

חלב שתייה	חמאה	גבינה קשה	
58.7	0.73	3.22	ישראל
104.4	4.5	6.6	אוסטרליה
247.4	11.2	3.2	אירלנד
94.9	0.5	3.9	ספרד
234.5	12.2	6.8	פינלנד
175.0	5.3	11.7	נורווגיה
181.2	5.3	4.6	ברית-המועצות
109.9	4.5	7.3	קנדה
135.9	7.4	5.5	אנגליה
158.5	8.8	2.7	פולין
117.9	2.1	8.0	ארצות-הברית
130.9	8.6	8.7	דנמרק
128.8	4.6	8.7	אוסטריה
70.7	7.0	7.4	גרמניה
96.8	3.5	11.3	הולנד
118.7	7.2	12.3	שווייץ
34.9	6.0	0.8	יפן
25.2	0.4	1.3	ברזיל

מתוך שנתון המועצה לענף החלב בישראל 1981/2, נתוני הצריכה בארץ משנת 1981/2 ללא השטחים המוחזקים; נתוני הצריכה בעולם — שנתון IDF 1981, נתוני 1979.

צריכת השומן בעשור האחרון הוא השני בגדלו בין הארצות שבטבלה, כ-34% (!).

צריכת החלבון והשומן אינה נמדדת, כמובן, רק לפי כמות הצריכה. יש להבחין בין מקורות החלבון והשומן, מן הצומח או מבעלי-חיים. זה האחרון יקר בהרבה מבחינת הייצור והרכישה. להלן נתונים בדבר צריכת כמה ממוצרי חלב בישראל — בהשוואה לזו שבארצות אחרות.

ובסיכום: ישראל אינה עומדת כמעט במקום הראשון "במצעד הזילילה". בחלבונים הצריכה דומה לזו שבארצות המפותחות, ובשומן — פחותה מאשר ברוב הארצות המפותחות. מצב דומה — מבחינת צריכת מוצרים מענפי החי. לדעתי, מסקנה זו אינה צריכה לצער את החקלאים. להיפך: מהנתונים אפשר ללמוד, שבשוק הפנימי עדיין טמון פוטנציאל גדול לקליטת תוצרת חקלאית, בפרט תוצרת מענפי החי.